

# Česko-lužický věstník

číslo 7-8 /  
červenec-srpen 2014

ročník XXIV

## Marko Rab

*Tak ruče hač rozščěpiće swoje mocy,  
a póndžeće bratr přećiwo bratrej  
ze swojowólnosće, ze zranjenosće, z nadutosće,  
zahinjeće! Zahinjeće!*

*Błudnik wjeseli so nad njedobrom,  
wjeseli so nad zapadom serbskeje duše.  
Chce waku wobkedźbować, kak za woporom hraba,  
wosebitym woporom; wóčce sapatej hroznje!*

*Ćmowje błudnik do hořeje nocy hlada,  
hač tam snadź starych demonow njewuhlada.  
Zbywacu serbsku žiwjensku wolu do wohnja,  
popjeła sej přeje. Zničenje je jeho zabawa.*

*Wěra je čłowjeska, swětna domizna.  
Tu smy tajcy, kaž smy a to směmy być.  
Serbskosće zakład je cyrkej hižo wot dawna.  
Jow njetrjeba nchtó tamnemu ćmowu row ryć.  
Dopomńmy so na stare zakłady: narodnosť, wěru  
a dźeržmy bratr bratrej do přichoda swěru.*

*Woheń, woheń! Sławne hrodzišćo so pali!  
Přehradnik je nas do smjertneho noža storčil!  
Hlej, kajke horjo so nětko na nas wšitkich wali!  
Smy zhubjeni! Zwóstnik je našu swobodu zničil!*

Jakmile rozdělíte svoje síly  
a postavíte se bratr proti bratru,  
ze svévole, z ublíženosti, z nadutosti,  
zahynete! Zahynete!

Radost má bludička z nedobrého,  
radost má přízrak ze soumraku srbské duše.  
Chystá se, draka že uvidí uchvátit oběť,  
neobyčejnou oběť; strašlivě zrak mu plane!

Temně zírání bludička do pusté noci,  
zda tam nezahledne přízraky staré moci.  
Přeje si, aby zbylá srbská vůle k životu  
shořela na popel. Kazit, ničit ho baví.

Víra je člověku světská domovina,  
v ní jsme, jací jsme, smíme být to, co jsme.  
Církev je základem srbství už ode dávna.  
V ní nemáme strach, že někdo pohrbí nás chce.  
Na národnost, víru, ty staré základy, pamatujme  
a bratr při bratru i v budoucnu věrně stůjme.

Hoří, hoří! Slavné hradiště hoří!  
Zrádce nám do zad smrtící dýku vrazil!  
Hle, jaké neštěstí se na nás všechny teď valí!  
Jsme ztraceni! Padouch nás naši svobody zbavil!

Z hornolužickosrbského rukopisu přeložila Zuzana Bláhová Sklenářová.

Ilustrace Marko Rab, viz také zpráva na straně 50.





Z DOMOVA

V sobotu 31. května se v Lužickém semináři konala vernisáž obrazů lužicko-srbského umělce Marka Raaba. Inspiraci pro svá díla čerpá z historie a lidových tradic a zvyků svého národa. Obrazy doplnil poetickými trojazyčnými texty (v lužické srbštině, němčině a angličtině) vizičnými se k námětům vystavených prací.

Vernisáž zahájil předseda SPL Petr Kadlec, po něm se již ujal slova sám Marko Raab. Přiblížil přítomným svou uměleckou dráhu a poté představil jednotlivé vystavené obrazy. Mystičnost chvíle ještě zvýraznila instrumentální hudba podbarvující autorův komentář a jím přednášené texty. Na závěr pak zodpověděl v živé diskusi dotazy účastníků vernisáže, ta neformálně pokračovala i při následujícím malém občerstvení „kofejpicem“ s „tykancem“.

Malým stínem jinak vydařené akce byla bohužel nevelká účast přátel Lužice.

Po vernisáži se autor s manželkou prošli historickým centrem a místy spojenými se stopami Lužických Srbů v Praze.

Raabovy obrazy si můžete v Lužickém semináři prohlédnout až do září tohoto roku.

alkr

➤ (SR 28. 6.) 1. července byl otevřen osmikilometrový obchvat Grabštejna a Bílého Kostela nad Nisou na silnici č. 35. Stavba trvala pět let a vyžádala si dvoumiliardovou investici. Otevřený úsek je součástí zamýšleného propojení rychlostní silnice č. 35 v České republice a dálnice A4 v Německu, které zároveň spojí českou a německou dálniční síť v Libereckém kraji. Nyní chybí dokončit už jen dva krátké úseky na území Německa.

Třicetiletý David Krčmařík z Liberce zveřejnil na internetu nový hornolužicko-srbsko-český slovník. Pracoval na něm dva roky. Zájemci ho naleznou na adrese <http://slovník.vancl.eu>. Slovník má mít 32 tisíc hornolužickosrbských hesel a dá se použít i obráceně, zadáváním českých slov. Doposud existuje jen několik menších slovníků, jako je slovník Josefa Páty z roku 1920, Vladimíra Mohapla z roku 1948, slovník Bena Kučanka z roku 1963, malý slovník Jiřího Mudry z roku 1989 a dva slovníky z roku 2005 od Františka Martínka – Katji Brankačkové a Františka Vydry. Slovník sice není dokonalý – v podtitulu je uvedeno „laicky překládáno přes němčinu“ – ale slouží jako náhrada do doby, než bude publikován velký slovník Jiřího Mudry. Mudra na slovníku pracoval řadu

let a spolupracoval na něm mj. s Helmutem Faskou z Lužice.

račk

Z HORNÍ LUŽICE

➤ (SN 15. 5.) **Folklorní skupina Sprjewjan vystoupila 27. dubna v budyšínském Lužicko-srbském muzeu** v rámci oslav 35 let svého založení. Roku 1974 byl v Budyšíně založen „Kružk mlodych serbskich pěsnjerjow“, z něhož pak skupina roku 1979 vznikla.

➤ (SN 16. 5.) **Od 15. do 25. května byla k vidění výstava závěrečných prací 3. soutěže Brigitty Reimannové** (1933-1973, východoněmecká spisovatelka, žila ve Wojerecích – poz. red.) ve wojereckém Lužickém centru, na níž se podílelo 86 mladých autorů se 114 básněmi, povídkami, kresbami, fotografiemi a obrazy.

➤ (SN 16. 5.) **Dne 15. května se konalo kolokvium o „Serbach w krajinje hole a hatow“** (Lužických Srbech v krajině lesů a rybníků) v Domě tisíce rybníků ve Stróži. Setkání bylo součástí jubilea „20 let biosférické rezervace UNESCO“. Kolokvium organizovali jeho zástupci společně s budyšínskou Smolerovou župou Domowiny. Mezi účastníky byl také předseda Domowiny Dawid Statnik.

➤ (SN 19. 5.) **18. května byla v Lužicko-srbském muzeu v Budyšíně otevřena výstava „Kurt Hajna – wobrazowy chronist“**, která na 130 černobílých dokumentárních fotografiích z pozůstalosti učitele a žurnalisty na volné noze představuje sváteční dny i všední život v Lužici v průběhu čtyřiceti let. Zahájila ji ředitelka Lužicko-srbského muzea Christina Boguszowa v rámci Mezinárodního dne muzeí.

➤ (SN 21. 5.) **Literárně-hudební setkání s názvem „Hodžina rozmyslowanja“** (Hodina přemýšlení), které se konalo 20. května v Rogowě, navštívilo více než 50 lidí, mezi nimiž byli i zástupci demokratických stran. Umělci (zpěvačka Marion Kwicojc, hudebníci Jaroslav Pukač a Heidi Schinowská, s básněmi a literárními úryvky Madleny Norbergové, Benedikta Dyrlicha, Tomasze Nawky ad.) se zaměřili v hudbě, poezii a příspěvcích na boj proti ničení lužickosrbských obcí těžbou uhlí a proti plánům švédského koncernu Vattenfallu. Zdejší farář Bodo Trummer v úvodním slově zdůraznil, že se musí re-agovat ještě před realizací takových plánů. A předseda Svazu lužickosrbských umělců Benedikt Dyrlich dodal, že více než 300 lidí, místních i ze zahraničí, podepsalo žádost

Svazu o novelu horního zákona, určenou spolkovému ministrovi hospodářství Sigmaru Gabrielovi (SPD).

➤ (SN 21. 5.) **V neděli 18. května slavili v Njeswačidle 50. výročí Njeswačanští pozounisté**, a to v rámci každoročního setkání dudáků budyšínsko-kameneckého evangelického církevního okresu. Pozvání na slavnost přijalo celkem 60 pozounistů z Rakec, Wjažońcy, Klukše, Husky, Wjelečina a Leppersdorfu. Sdružení pozounistů založil tehdejší kantor dr. Friedrich Eckert v roce 1964.

➤ (SN 23. 5.) **Ve Wojerecích se 22. května konal křest básnické sbírky „Feldlinien“ (Siločáry) lužicko-srbské spisovatelky Róži Domašcyny**. Autorka ze své nejnovější knihy předčítala hostům. Sbirka obsahuje 75 básní psaných 25 let a je doplněna dřevoryty lipského profesora Karla-Georga Hirsche.

➤ (SN 23. 5.) **Jubilejního 65. kongresu Federace evropských národnostních menšin (FUEN) ve Flensburgu a Sønderburgu se mezi 200 hosty z 30 států Evropy zúčastnili také lužickosrbsští zástupci**, mezi nimi Měto Nowak z braniborské Rady pro lužickosrbské záležitosti, předseda Domowiny Dawid Statnik, Judith Wałdzic, projektová manažerka evropské sítě Language diversity, a další. Lužicko-srbská hudební skupina „Ignac Fecich & dance company“ (Ignac Wjesela, Jěwa a Petra Matkec) vysadila v mezinárodní soutěži 2. místo a vystoupila také v závěrečném programu.

➤ (SN 26. 5.) **Výsledky voleb do Evropského parlamentu** v budyšínském a zhořeleckém volebním obvodu v podstatě odpovídaly výsledkům v celém Svobodném státě Sasko. Nejsilnější zastoupení zůstane i nadále politické straně CDU s celostátními ztrátami (34,5 %, -0,8), ale s mírným zlepšením v obvodech Budyšín (38,8 %) a Zhořelec (38,1 %, u obou +0,6). Druhou nejsilnější stranou se stala Levice (18,3 %, 17,3 %, 16,9 %), která ztratila voliče ve všech obvodech. Především v Horní Lužici dosáhla dvouprocentního nárůstu euroskeptická Alternativa pro Německo (AfD), ve zhořeleckém obvodu 11,8 %, v budyšínském 10,8 %, v Sasku 10,1 %. Podle médií přimělo AfD volit mnoho nevoličů.

➤ (SN 26. 5.) **V sobotu 24. května se konal koncert Lužicko-srbského lidového uměleckého souboru (SLA) pod taktovkou Dietera Kempa jako pocta lužicko-srbským skladatelům**, kteří jsou známí i za hranicemi Lužice, jmenovitě Janu Pawołu Nagelovi, Detlefu Kobjelovi, Ulrichu Pogodovi, Jurovi Mětskovi a Hubertu Krossovi. Ačkoli jsou jmenovaní skladatelé různého věku, všichni letos slaví jubileum. V neděli 25. 5. se pak ko-

nal v **Pančicích-Kukowě v klášterní zahradě jarní koncert**, na němž společně vystoupily pěvecké sbory Lipa a Delany s dirigentkou Jadwigou Kaulfürstowou.

➤ (SN 30. 5.) **28. května navštívil základní školu v Hodziji saský ministerský předseda Stanisław Tilich**. Škola ho uvítala s připraveným programem a květinami, žáci 3. třídy mu předvedli krátké představení v lužické srbštině. Ministr potvrdil, že škola v obci zůstane.

➤ (SN 30. 5.) **Wojerecy se poprvé po 25 letech staly hostitelem mezinárodního sochařského sympozia**. Šest umělců z Bulharska, Rakouska, Itálie a Německa pracovalo celý týden v místní zoologické zahradě.

➤ (SN 30. 5.) **V průběhu května a počátkem června se konaly na lužických vsích májové slavnosti**, při nichž mladí předváděli lužickosrbské tance v národních krojích a za zpěvu lužickosrbských písní káceli májku. Chlapci poté soutěžili o vršek májky a vítězni králové si volili májové královny. Lidová slavnost kácení máje („mejemjetanje“) se ale nekonala pouze v Lužici, nýbrž i za jejími hranicemi, jmenovitě v Lipsku, v němž studuje mnoho mladých Lužických Srbů.

➤ (KP 1. 6.) **Drážďansko-míšeňský biskup Heiner Koch se setkal 25. května v Budyšině s představiteli lužickosrbských farností a Towarstwa Cyryla a Metoda**.

➤ (KP 1. 6.) **Dr. Sonja Wölkowa a dr. Franz Šěn z Lužickosrbského ústavu v Budyšině objevili v archivu kláštera Mariiny Hvězdy pravděpodobně nejstarší, originální verzi mluvnice Jana Jurije Prokopa Hančky (1731–1789)**. Hančka se narodil v Radworu, studoval v Praze a poté vstoupil do cisterciáckého kláštera v Nowé Cali. Od roku 1760 až do své smrti působil jako kaplan v Mariině Hvězdě. Patřil mezi nejvýznamnější podporovatele spisovné lužické srbštiny a svými současníky byl označován jako „lužickosrbský Gottsched“. Lužickosrbsky vydal modlitební knihu *Duchowna brónjernja* (Duchovní zbrojnice, 1765), v rukopise zůstal jeho *Vocabularium Germano-Serbicum* (Slovník německo-lužickosrbský) a *Grammatica linguae serbicae* (Mluvnice lužickosrbského jazyka). Tato mluvnice se dochovala v několika opisech (mj. v Budyšině), klášternímu rukopisu je předeslána sedmistránková lužickosrbsky psaná předmluva o jazyce.

➤ (SN 2. 6.) **Kulturní festival „Budyske nalěčo“ (Budyšinské jaro) o víkendu 31. 5.–1. 6.** navštívilo více než 40 000 návštěvníků. V zábavném programu vystoupily společně folkorní

skupiny Smjerdžaca a Sprjewjan, své umění předvedli také tanečníci z Delan.

➤ (SN 3. 6.) **V Njebjelčicích byla v rámci nově otevřené školky uspořádána přednáška jazykového centra WITAJ**. Jadwiga Kaulfürstowa hovořila o dvojjazyčné výchově dětí a o výukové metodě imerze (vnoření).

➤ (SR 3. 6.) **Závěrečných písemných zkoušek z lužické srbštiny se letos na hornolužickosrbských středních školách zúčastnilo 17 studentů**. Ve Worklecích se pro lužickosrbskou stať rozhodlo všech devět a v Ralbicích osm studentů. V Radworu ani v Budyšině písemnou zkoušku v lužické srbštině neskládal ani jeden student. Studenti si mohou vybrat mezi lužickou srbštinou a němčinou. Trend v posledních letech je odklon od lužické srbštiny, dodává k tomu ředitelka budyšinské školy Borbora Krječmarjowa.

➤ (SR 4. 6.) **Rada Nadace lužickosrbského národa schválila rozpočet na rok 2014**. Dohromady dostane Nadace 17,85 milionů eur, díky tomu zbudou peníze i na jednotlivé projekty. Rozpočet nebylo možné schválit dříve kvůli nejistému financování. Od Braniborska dostane Nadace navíc 1,7 milionu eur, aby mohla koupit internát Dolnosrbského gymnázia v Chotěbuzi.

➤ (SR 4. 6.) **Sdružení Lužická jezerní krajina vzalo vážné připomínky lužickosrbských médií a Domowiny**. Řekl to předseda Michael Harig i jednatel Daniel Just na jednání sdružení 3. června, v lužické srbštině by měly být přinejmenším tabule u vstupů do areálů.

➤ (SR 6. 6., 12. 6.) **Worklecká základní škola otevře v následujícím školním roce dva páté ročníky**. Rozhodlo tak saské ministerstvo školství. Škola měla 31 přihlášek, nejvyšší povolený počet žáků ve třídě je 28. Na druhé stupně ZŠ (nebo víceletá gymnázia) s lužickosrbskou výukou se v Sasku přihlásilo 243 studentů.

➤ (KP 8. 6.) **3. června uplynulo 150 let od narození římskokatolického kněze Jakuba Nowaka-Horjanského (Neandera)**. Nowak studoval v Praze a Kolíně nad Rýnem. Působil potom především jako farář v Radworu. Přispíval pravidelně do *Serbského Hospodara*, podporoval *Katolski Posoł* a sepsal dosud využívané dílo o lužickosrbských katolických farnostech *Wobrazy z cyrkwinskih stawiznow katolskich Serbow*. Nowak založil také první Raiffeisenovu záložnu pro sedláky a starý kostel v Radworu zařídil jako muzeum s mnoha cennostmi.

➤ (KP 8. 6.) **Na 99. sjezdu katolíků Němce-**

**ka v Řezně proběhl mj. i diskusní seminář o úkolech křesťanů v trojzemi Německa, Polska a České republiky**. Moderoval jej lužickosrbský poslanec saského zemského sněmu Marko Šiman (CDU), který upozornil mj. na tradici vazeb Srbů k jejich slovanským sousedům. Diskuse se účastnil drážďansko-míšeňský biskup Heiner Koch, plzeňský biskup František Radkovský, Jana Hovorková z litoměřické diecéze, předsedkyně zhořelecké diecézní rady dr. Evamaria Nowy a starostka Castaneda Beata Trujillo z Krotoszczy. Tři přítomné ženy představily přeshraniční projekty. Velký zájem účastníků sjezdu vzbudil i stánek představující zhořeleckou diecézi, nejmenší diecézi Německa. Sonja Hrjehorjowa ze Sulšec, členka diecézní rady, vystupovala důsledně v lužickosrbském kroji.

➤ (SR 18. 6.) **V Budyšině se konala třídenní slavistická konference**. Pořádal ji Lužickosrbský ústav. Jedním z témat byla nová média a rozšiřování (virtuálního) prostoru pro pěstování jazyků, např. sociální síť Facebook. Konference se zúčastnili slavisté z Ruska, Ukrajiny, Polska, České republiky a dalších zemí.

➤ (SR 16. 6.) **Novým starostou Kulowa byl v přímé volbě zvolen 43letý Markus Prosch (CDU)**. Získal 63 % hlasů. Volby se zúčastnilo 55 % obyvatel. Prosch přebírá úřad po dlouholetém starostovi Udovi Popellovi, který úřad složil v březnu ze zdravotních důvodů.

➤ (SR 20. 6.) **Zbytky někdejší tkalcovny u Sprévy v Budyšině byly strženy**. Továrna stála v údolí pod starou vodárnou, místo ní má být rozšířeno řečiště Sprévy, aby řeka měla více místa při povodni.

➤ (SR 20. 6.) **Počet obyvatel Budyšina poprvé klesl pod 40 000**. Město má nyní 39 931 obyvatel, ještě v roce 2 000 se jejich počet pohyboval kolem 43 000. Tato skutečnost nemá vliv na momentální hospodářskou situaci, Budyšin má vzhledem k počtu obyvatel více pracovních míst než Drážďany.

➤ (KP 22. 6.) **14. a 15. června se ve Wojerecích konaly 68. lužickosrbské evangelické církevní dny**.

➤ (SR 23. 6.) **Ve Slepém o předposledním červnovém víkendu proběhl 7. mezinárodní festival dudáků**. Zúčastnilo se dvanáct skupin ze sedmi evropských zemí, na dvou jevištích představily hudbu, tance i různé lokální varianty dud. O nedělním polední se konal sváteční průvod obcí. Organizátoři oznámili, že na festival přišlo okolo 3 500 lidí. Hlavním organizátorem byla středolužická Lorencova župa Domowiny.

➤ (SR 28. 6.) **Na 60 hostů se zúčastnilo prvního lužickosrbského rodinného odpoledne domowinské župy Handrije Zejlera ve Wojerecích.** Na zahradě župní kanceláře vystoupila krojová skupina ze Židzina, po ní zahrál Měrcin Weclich. Na akci spolupracovalo i Jazykové středisko Witaj a spolek Krabatova mlýna.

➤ (KP 29. 6.) **20. června byl v Pančicích-Kukowě slavnostně zakončen polsko-německý projekt *Et labora* věnovaný integraci postižených do pracovního života.** Partnery projektu jsou ústav pracovních aktivit ve Swierzawě (okres Złotoryja) a Domov sv. Michala v Pančicích-Kukowě. Cílem bylo připravit takový projekt, který by se mohl prosadit na trzích. Stal se jím tzv. oheň sv. Floriana, zvláštní druh svíce zhotovovaný ze zbytků svíček. Vyrábět se bude v nově zřízené dílně v Pančicích-Kukowě, kde najde místo zhruba desítky zdravotně postižených.

➤ (KP 29. 6.) **Několikadenními církevními slavnostmi bylo v Horní Lužici i Sasku připomenuto 100 let, jež uplynuly od narození blahoslaveného Alojse Andrického (\* 2. července 1914).** Zahájila je bohoslužba 2. července v Róžantu, uzavřela diecézní poutí 6. července tamtéž. V Radworu se mj. konal i mládežnický festival Alojs100.

➤ (SR 1. 7.) **Na Lužickosrbském gymnáziu v Budyšině složilo 1. července maturitu všech 38 studentů 12. ročníku.** Nejlepší maturant má průměr známek 1,3. Slavnostní předání vysvědčení se konalo v sobotu 5. července v aule gymnázia. Následoval maturitní ples (*abi-bal*) v Haslowě.

➤ (SR 3. 7.) **Čtyřicetiletý Markus Friese bude nadále starostou Mikowa (Mücka).** Přislíbil to obecnímu zastupitelstvu. K nedávným komunálním volbám sice nenastoupil, ale nechtěl kandidovat ani nikdo jiný, a proto mohl na kandidátní listinu každý volič napsat jméno člověka, kterého by si přál za starostu. Většina voličů tak opět uvedla jméno Marka Frieseho. Ten si nyní klade za cíl sloučení Mikowa s některou ze sousedních obcí. Funkce starosty je v Mikowě neuvolněná, tj. starosta vykonává úřad vedle běžného zaměstnání.

➤ (KP 8. 6., 6. 7.) **30. června se po pětileté přestávce znovu konal cyklistický závod *Tour de Satkula* o pohár blahoslaveného Alojse Andrického.** Východisko a cíl byly Workleczy. Pohár získalo trojčlenné mužstvo „14.99“ (Daniel Matka z Lejna, Tomáš Matka z Chróscic a Klemens Mark z Nowého Łusče).

➤ (KP 6. 7.) **Vyšla kniha architekta dr. Jür-**

**gena Heidana nazvaná *Ein Gläserner Schatz in Wittichenau – Verfehmt – Vergessen – Neu entdeckt* (Skleněný poklad v Kulowě: zavržený, zapomenutý, nově objevený).** Věnována je malovaným oknům v kulowském kostele, jež vytvořil ve třicátých letech drážďanský umělec Hubert Rüter.

➤ (SR 8. 7.) **Od podzimu má být možné zapisovat do úředního rejstříku spolky s lužickosrbským názvem.** Tato možnost bude zahrnuta v nové elektronické aplikaci pro rejstřík. Předsedkyně saské lužickosrbské rady Marja Michałkowa sdělila, že se dokonce podařilo prosadit dvojjazyčnost do zákona o elektronické komunikaci ve veřejné službě.

➤ (SR 9. 7.) **Česká konzulka pro Sasko se sídlem v Drážďanech Jarmila Krejčíková navštívila 8. července Domowinu v Budyšině.** V červenci jí končí funkční období a nyní společně s předsedou Dawidem Statnikem a jednatelem Bjarnatem Cyžem bilancovali několikaletou spolupráci. Česká vláda podporuje mj. kurzy češtiny a její výuku na lužickosrbských školách.

➤ (KP 13. 7.) **15. července 1939 vyšlo poslední číslo *Katolského Posla*, který byl poté nacistickým režimem zakázán.** KP začal znovu vycházet roku 1950.

## Z DOLNÍ LUŽICE

➤ (SN 21. 5.) **Korpus dolnolužické srbštiny obsahuje už 30 milionů slov,** zasloužili se o to pracovníci choťebuzské pobočky Lužickosrbského ústavu, mezi nimi jazykovědci Hauke Bartels a Fabian Kaulfürst. Dalších zhruba pět převážně mladších pracovníků se věnuje různým důležitým jazykovědným projektům. Hauke Bartels pokračuje i nadále v projektu, který započali jeho předchůdci: z písemných a místních zdrojů sbírá informace o dolnolužické srbštině, zaznamenává je, odborně zkoumá a následně je zpřístupňuje široké veřejnosti.

➤ (SR 4. 6.) **Braniborská vláda podpořila rozšíření dolu Wjelcej-jih.** Zemský kabinet k tomu vydal plán těžby. Vattenfall plánuje rozšířit dolu o 2000 ha, kvůli rozšíření dolu má být přesídleno asi 800 obyvatel Prožymi a Wjelceje.

➤ (SR 4. 6.) **Lužickosrbské muzeum v Choťebuzi si připomnělo 20 let existence.** Po osmnáctileté snaze bylo muzeum otevřeno v Mlýnské ulici. Od té doby uspořádalo 89 výstav s historickou, národopisnou a uměleckou tematikou, jak řekla tamní kurátorka Christina Kliemowa. Všechny výstavy jsou dvojjazyčné – dolnolužickosrbsky a německy.

➤ (SR 6. 6.) **Ve městě Dobrjoług byla zahájena první braniborská zemská výstava.** Hlavním tématem je historický vztah mezi Pruskem a Saskem, soužití od 17. do 19. století ilustruje na 300 exponátů. Ačkoliv se přípravy účastnil Lužickosrbský ústav, v expozici se na Lužické Srby pozapomnělo, výjimkou jsou pouze lužickosrbské články v příručkách.

➤ (NC 24) **Studenti Dolnosrbského gymnázia absolvovali kurz srbštiny v terénu.** Osm studentů se svou lektorkou navštívilo vsi Drjenow a Hochoza. Tam se sami pohybovali mezi místními. Úkolem studentů bylo dostat se do místního evangelického domu. Tam se pak seznamovali se srbskými názvy rostlin a zvířat. Studenti bez větších obtíží komunikovali dolnosrbsky, kontakt s rodilými mluvčími byl pro ně prospěšný a pomůže jim v dalším studiu jazyka.

➤ (NC 25) **Braniborsko a Lubušsko je možné poznávat z paluby lodi.** Po letech příprav byl spuštěn německo-polský projekt výletních lodí na Odře. Na 200 km Odry, mezi městy Frankfurt nad Odrou a Eisenhüttenstadt (Pšibrjog) na německé straně a mezi městy Bytom Odrzański a Cigalice na polské straně, plují výletní lodě Zefir a Laguna. Organizátoři projektu nabízejí cestujícím kromě samotné plavby také bohatý kulturní program s hudbou a gastronomickými zážitky.

➤ (NC 26) **Malice lužickosrbská zpřístupnila nové internetové stránky.** Na adrese [www.macica.sorben.com](http://www.macica.sorben.com) mohou návštěvníci zvolit dolno- nebo hornosrbskou verzi stránek. K dispozici je i německá varianta stránek, připravuje se také česká, polská a anglická verze. Na webu mohou hornolužická Malice Serbska a dolnolužická Mašica Serbska vyvíjet vlastní stránky. Metodickou podporu při tvorbě internetových stránek zajišťuje Domowina.

➤ (NC 27) **Ines Kellerowa z Lužickosrbského ústavu přednášela studentům Dolnosrbského gymnázia,** tématem byli uprchlíci a vyhnanci po 2. světové válce. Němečtí uprchlíci a vyhnanci z jiných zemí přicházeli také do Lužice. Jaké byly jejich osudy a co se dělo v lužickosrbských vsích, si pamatuje stále méně lidí. Uprchlíci postupně splýnuli s místními, vzrostl počet německy mluvících obyvatel. Po skončení přednášky Ines Kellerowa se studenty diskutovala na téma vysídlených, řada studentů si tak rozšířila obzory, neboť při běžné školní výuce na výklad dějin vlastního kraje nezbyvá čas.

➤ (NC 28) **Lužickosrbskou národní vlajku v Braniborsku právně vymezoval srbský zá-**

**kon z roku 1992.** Podle tohoto zákona byla definována jako vlajka s modrou, červenou a bílou barvou. Podle zákona mohla být umístována na území srbské sídelní oblasti spolu se státní vlajkou. Dlouhé roky se vedly diskuze, proč je její vyvěšování omezeno na srbskou sídelní oblast. Uvažovalo se, že by mohla být vyvěšována např. u zemských úřadů v Postupimi. Nový srbský zákon tak uvádí, že lužickosrbská vlajka smí být vyvěšována vedle státních symbolů, tedy vedle zemské a spolkové vlajky. Na rozdíl od saského zákona braniborský nijak nevynezuje lužickosrbský znak a hymnu.

► (SR 7. 7.) **Na Dni Braniborska, který se konal 6. července ve středolužickém Grodku (Spremberg), se představili i Lužičtí Srbové.** Pod heslem „Srbská Lužice vítá Braniborsko“ promluvil předseda Domowiny Dawid Statnik. Představily se lužickosrbské sbory, hudební skupiny, svatební průvod a se svým programem vystoupil i Lužickosrbský lidový umělecký soubor. Na akci zavítalo 80 000 hostů.

► (SR 8. 7., 10. 7.) **V Tšupci měla 7. července premiéru divadelní hra „Zasněný Fryco“**, kterou nastudovala dětská divadelní skupina Mladý Mollerus. Je to už třetí nazkoušená hra tohoto souboru. Napsal ji učitel Uwe Gut-

mit, režíroval budyšínský herec Měrko Brankačk. O dva dny později měla v Chrosćících premiéru dětská zpěvohra „Usnulo slunce“ z pera Wórši Wicazowé a v režii herečky a rovněž Brankačkoway matky Janiny. Účinkovaly děti ze základní školy Jurije Chěžky.

#### ZE SVĚTA

► (SN 2. 6.) **Lužičtí Srbové se zúčastnili od 22. do 24. května mezinárodní konference v Poznani,** která se věnovala dílu polského etnografa a folkloristy Henryka Oskara Kolberga. Z lužickosrbské strany se konference zúčastnili hudebník a básník Tomasz Nawka, někdejší ředitel Lužickosrbského muzea v Budyšině, a hudební vědec Měrko Šolta. Tomasz Nawka se ve svém příspěvku věnoval sběratelským tradicím na poli lužickosrbské lidové hudby a Měrko Šolta promluvil o významu Kolbergovy sbírky pro výzkum lužickosrbské lidové hudby.

► (SN 4. 6., SR 6. 6.) **Od 5. června do 14. srpna se konají v rakouském Celovci (Klagenfurtu) lužickosrbské kulturní dny** v Korutanech s heslem „Přechod – Übergang – Prehod“, kde se představují aktivní lužickosrbské umělci, jejich fotografie, filmy, literatura a hudba. Akce se koná ve spolupráci se slovinskou menšinou. Na tiskové konferenci v Domě umělců v Celovci řekl k zahájení

projektu jeho iniciátor, korutanský umělec a architekt Karl Vouk: „Evropa regionů chce žít a projekt Prehod je kámen v řetězci vývoje“. Lužickosrbské kulturní dny zahájily dvě výstavy: snímky budyšínského fotografa Jürgen Mačije „Twora krajina“ (volně přeloženo Krajina – zboží pravdy) a Mačije Bulanka „Prjedy hač woteńdžeš“ (Než odejdeš), a dále



Foto: Maja Nagelowa

výstava lužickosrbské výtvarné tvorby z děl Iris Brankačkowé, Jana Buka, Marion Kwicojc, Maji Nagelové, Sofije Natuškec, Měrky Pawlikowé a Borbory Wiesnerec. Program doprovází rovněž dlouholetá putovní informační výstava „Lužičtí Srbové v Německu“.

**Ze Serbských Nowin podává Jitka Rybolová, z Nowého Casniku Josef Blažek, ze Serbského rozhlasu Radek Čermák, z Katolského Posola Jan Zdichynec.**

## TÉMA



### Róžant – srdce katolické Horní Lužice (pokračování)

Jan Zdichynec

#### Jakub Xaver Ticinus a jeho dílo

O věhlas poutního místa Róžantu a milostného obrazu se do značné míry zasloužily již zmiňované Ticinovy dějiny, které vyšly latinsky a plánovalo se i jejich německé vydání. Ticinus pocházel jako celá řada dalších lužickosrbských kněží a intelektuálů raného novověku z Kulowa. Je mj. autorem první mluvnice lužické srbštiny, kterou sepsal latinsky po vzoru jezuitských učebnic češtiny (vyšla v jezuitské tiskárně v pražském Klementinu roku 1679). Ticinus pochopil, jistě i pod vlivem svého pobytu v Praze a jednoho ze svých učitelů, jezuitu Bohuslava Balbína (1621–1688), že lužická srbština patří k velké rodině slovanských jazyků a že čeština a srbština pocházejí ze stejné slovanské *mačerje*. Právě proto sám píše, že mohou být „*všechna naše slova úplně vyjádřena českými písmeny*“, tj. s využitím diakritiky, nikoli spřežek. Využití českého pravopisu pro vydávání děl v srbštině mělo i praktické pozadí: výhodné by bylo použít české matrice s co nejmenšími změnami, protože budyšínský děkan Martin Ferdinand Brückner, Ticinův současník, měl v úmyslu tisknout nezbytné náboženské spisy pro Srby v Praze. Podle Ticinových pravopisných zásad byl však nakonec přesně vytištěn jen autorův překlad Canisiova katechismu. Jeho pravidla totiž neobstála před úpravami ve prospěch přibližování německému pravopisu. Tato tendence nakonec převážila i z praktických důvodů: lužickosrbské tisky se nadále tiskly hlavně v Budyšině, v tiskárně

rodiny Richterů, jejímž zakladatelem byl Ondřej (1639–1719) a která nutně vydávala především spisy v němčině. Přesto lze Ticinem navržený pravopis pokládat za základ katolické varianty hornosrbského spisovného jazyka.

Ticinus působil jako řada dalších Srbů mj. v Chomutově, později jako ranní kazatel v Praze, kde byl členem malostranského profesního domu jezuitů. Roku 1688 se v Chomutově zavázal k pomoci umírajícím při morových epidemiích. Na konci března 1693 jako „oběť lásky a poslušnosti“, jak praví jezuitské každoroční zápisy (*Litterae annuae*), dal sbohem Čechům a odešel do Uher, provázen veřejným steskem jako „otec chudých a utěšitel všech“. V Uhrách strávil jen čtvrt roku jako polní kaplan vojska Evžena Savojského; onemocněl tam horečkou a při obléhání Bělehradu zemřel 17. srpna 1693 ve věku sedmatřiceti let, „stráven dvojím ohněm“, tj. nemocí a apoštolskou horlivostí. Heberštejnský pluk, u něhož sloužil, jej prý oplakával jako svého duchovního otce, nekrolog ho označuje za „muže proslulého slovem i perem“ (*vir clarus verbo et calamo*).

V Ticinově době spravovali poutní místo v Róžantu faráři z Chrosćic, konkrétně František Sende (1680–1706). Ticinus zmiňuje mj. velkou účast na mších v róžantském kostele. Při bohoslužbě už v Ticinově době přijímalo svátost oltární obvykle až sto osob, takže s duchovní správou museli vypomáhat i další katoličtí duchovní z okolí. V jubilejním roce 1682 bylo v kostele

prý celkem na 4 306 přijímajících, ročně průměrně okolo 3 000.

Ticinus ve svém díle zasazuje dějiny Róžantu také do širšího dějepisného a zeměpisného kontextu: popisuje Horní Lužici, její přírodní podmínky a jazykové, náboženské i správní poměry. Od počátku je patrná inspirace Balbínovými pracemi. Ticinus nejen pojednává o mariánském poutním místě, popisuje jeho historii a zázraky, na způsob Balbínových spisů *Diva Montis Sancti* či *Diva Turzanensis*, ale podobně jako Balbín v *Epitome rerum bohemicarum* propojuje dějiny konkrétní zázračné sochy s dějinami regionu. Na Balbína ostatně Ticinus navazuje také věcně, při popisu starších dějin kraje, i když čerpá rovněž z děl lužické, převážně luteránské, latinsky či německy psané historiografie. Své historické zdroje uvádí, ale necituje vždy přesně. Přesněji odkazuje na dopisy, v nichž mu informace podávali jeho současníci, nejčastěji jezuité a vůbec duchovní, jistě s cílem podepřít věrohodnost popisovaných zázraků.

Důležité je také pojednání o srbském národě, „jehož potomci obývají Rosenthal“. Ticinus uvádí různé dialekty lužické srbštiny a význam kulowského nářečí, které stojí podle něj na pomezí mezi braniborským a budyšínským dialektem. Dále popisuje pohanské náboženství Lužičanů a zabývá se apoštolem Srbů, sv. Bennonem, biskupem míšeňským (1066–1106), svatořečeným v prvních letech šíření protestantské reformace.

Ve své *Epitome* podrobně popisuje rózantskou milostnou sochu, stručně obhazuje kult svatých a zejména Panny Marie, přičemž očividně polemizuje s luterány. Následuje popis rózantského kostela a kaple, z něž vyplývá i soupeření kláštera a kapituly při vybavení kostela, který podle Ticina vyžaduje rozšíření „stejně jako vatikánská bazilika“. Autor tu projevuje i literární talent, když mohutnění řek přirovnává k růstu zbožné úcty k Panně Marii rózantské nebo vlastní básní opěvuje rózantskou lípu a léčivý pramen, přičemž přímo cituje z římského básníka Ovidia.

Další pasáž Ticinus uvozuje obhajobou zázraků – opět v prvé řadě před protestanty a dále popisuje, podobně jako Balbín ve svých dějinách mariánských míst, řadu zázraků, které se odehrály právě v Róžantu. Uvádí je většinou na základě vyprávění či zpráv očitých svědků, často svých přátel, kteří mu o nich zasílali dopisy. Rózantská Panna Maria léčila obzvláště nemoci nohou, očí, duševní choroby a ulehčovala při obtížích rodičkám. Pomáhala také od ledvinových kamenů: tak ledvinový kámen

Gertrudy Heyduschkiány (Hejduškové) z Dobrošic o velikosti slepičího vejce byl veřejně ukazován, opatřen stříbrnou schránkou a nakonec darován císaři Leopoldovi I. Rózantské Madoně byli zaslíbení lidé i v Čechách, pochopitelně především z oblastí, kde působili faráři z Lužice, jako např. v Českém Dubu roku 1664; např. Martin Norbert Šimon jí děkoval za záchranu při pádu z koně na cestě z Hodkovic do Českého Dubu v zimě roku 1668 atd. Zjevná je snaha ukázat, že o přispění



Jakub Xaver Ticinus  
(foto archiv)

rózantské Madony měli zájem i luteráni z kraje, často z Budyšína či Kamence. Výmluvný je případ jakéhosi Hodana ze vsi Schiedel/Křidoř, z panství kláštera Mariina Hvězda, „heretika“, který zvláště proslul rouháním proti Panně Marii. Bez viditelné příčiny náhle ohluchl a dlouho se nemohl vyléčit. Konečně se obrátil do sebe a uvědomil si, že to byl trest za jeho provinění proti Madoně. Když se jí zaslíbil, ihned se uzdravil, a ačkoli zůstal luteránem, dával do Róžantu každoroční dar. V Ticinově díle se dochovala také dobová vyobrazení mariánské sochy a poutního kostela a podrobný popis jeho vybavení.

### Další vývoj poutního místa

Jak rostla sláva rózantské pouti, stalo se místo také předmětem církevněpolitických konfliktů, a to i v obtížné pozici římskokatolické církve v převážně luteránském markrabství Horní Lužice, které od roku 1635 podléhalo saskému kurfiřtovi. Už v době přípravy Ticinovy *Epitome* se totiž vydání díla stalo předmětem sporu mezi budyšínským apoštolským administrátorem a klášteřem Mariinou Hvězdou, zastupovaným především ambiciózním proboštem, plaským mnichem Vilémem Seemüllerem. Náklady na vydání díla převzal nakonec klášter a Ticinus svou práci také dedikoval abatyši. Od přelomu 18. století se pak jednalo o církevní samostatnost či podřízenost Róžantu. Cisterciácky argumentovaly tím, že Róžant funguje na jejich panství, budyšínská administrátora zase tím, že v křehkých církevních poměrech Horní Lužice nelze zavádět žádné novoty a že každá změna v oblasti diecézní spadá do jejich kompetence. S tím souvisely i spory o oddávání, křty a pohřbívání v klášterním kostele ap., které se řešily nejen v Drážďanech a ve Vídni, ale i na nejvyšší úrovni, u papežské kurie v Římě. Svědčí o tom dodnes bohaté prameny, uložené nejen v kapitulním archivu v Budyšíně a v archivu kláštera Mariiny Hvězdy, ale také v Praze či Litoměřicích. Poutní kostel byl nakonec předán Mariině Hvězdě a obec se stala součástí nově zřízené farnosti Ralbicy (1754). Duchovní správce Róžantu pak nadále dosazovala abatyše a probošt kláštera; nejčastěji pocházeli z Nowé Cale/Neuzelle a po jejím zrušení roku 1817 z Oseka.

Rozkvět poutního místa v 18. století se odrazil ve vybudování budovy administratury a nového rozsáhlého kostela. Přízeň věřících si uchovalo i v 19. století, jak dokládají četná ex vota i zápisy v knize milostí. Také ve 20. století význam Róžantu dále rostl: po zřízení drážďansko-míšeňského biskupství roku 1921 se stal jediným poutním místem diasporní diecéze. Roku 1928 získalo zdejší poutní místo zvláštní status a mariánská socha byla korunována. Za nacistické okupace, kdy vrcholilo pronásledování Lužických Srbů, vznikla také asi nejslavnější lužickosrbštině mariánská píseň *Miłosciwa, zhladuj na nas*, kterou sepsal učitel Míchał Nawka a která byla poprvé vytištěna tajně. Róžant tehdy musel opustit zdejší administrátor, Lužický Srb Romuald Domaška a byly zakázány bohoslužby v lužické srbštině.

Během bojů na konci druhé světové války byla ostřelována vesnice i sám kostel. Obyvatelé Róžant na příkaz *Wehrmachtu* opustili. V noci 1. května 1945 potom kostel zachvátil požár, který způsobil granát buď německé, nebo sovětské armády. Jakmile tehdejší administrátor spatřil plameny šlehající z věže a střechy kostela, vběhl do kostela a zachránil monstranci, mešní kalichy a milostný obraz. Kostel tehdy úplně vyhořel, zničena byla střecha a zanikla většina vnitřního vybavení. Záchrana sošky byla ale vnímána jako zázračné znamení trvajících přízní Panny Marie a už o svatodušních svátcích 1945 se sem znovu vrátili poutníci. Díky nasazení administrátora Konrada Maudera z kláštera v Oseku a obětavosti věřících byl kostel od léta 1945 znovu



Mariánská pouť, Róžant (foto archiv)

budován a roku 1947 vysvěcen. Katolíků v Sasku ostatně přibýlo po přesídlování Němců ze severních Čech a Slezska.

Ani v období Německé demokratické republiky nefungovalo poutní místo Róžant bez problémů a šikanování ze strany státní moci. Přesto se zde konala každé dva roky velká pouť diecézní mládeže, v květnu pouť žen a rodin, na podzim pak členů Kolpingovy rodiny. Svůj symbolický význam i přitažlivost si Róžant udržel. Je třeba jen doufat, že nyní nepadne za obět hospodářskému tlaku, který už tolik zničil jiné části Lužice.

### Popis kostela a mariánské sošky

Poutní kostel pochází z let 1776–1778 a je to pozdněbarokní halová stavba s trojpatrovou západní věží a půlkruhovým závěrem se třemi okny. Svými rozměry – je dlouhý 43, široký 19 a vysoký 13 metrů – patří vedle kostelů sv. Petra v Budyšině a sv. Petra a Pavla ve Zhořelci k největším svatostánkům v Lužici. Fasádu ve žlutobílých barvách člení půlkruhově zakončená okna, pilíře a římsy. Jednotná, harmonická architektura si uchovala podobu z poslední třetiny 18. století. Uvnitř je kostel trojlodní, s širokou lodí hlavní a poměrně úzkými loděmi postranními. Sklenut je valenou klenbou se širokými pásy a hlubokými výsečemi, působí světle a prostorně.

Prostoru dominuje hlavní oltář, novobarokní práce, která se původně nacházela v klášterním kostele v Mariině Hvězdě. Do něj je vkomponována milostná soška *Nášej Knjeni na Lipje* (Unserer Lieben Frau von der Linde, Panna Marie v lípě). Jak už bylo řečeno, ta pochází teprve z druhé poloviny 15. století. Soška zhotovená z lipového dřeva je vysoká necelých 30 cm. Boží matka nese na levé ruce nahého Ježíška hrajícího si s jablkem. V pravé ruce drží Madona předmět, který se patrně podobá velké hrušce: původně pravděpodobně držela v ruce žezlo. Madona má vlnité vlasy, do nichž je vpleten věnec bílých a červených růží. Oděna je do zlatavého šatu posetého květy a purpurového, květinami zdobeného pláště se zlatým lemem. Polychromie i koruna jsou pozdějšího data. Soška nemá větší uměleckou hodnotu, je třeba ji vnímat spíše jako výraz zbožnosti, vyjadřující dětskou nevinost a mateřskou lásku.

Z dalšího původního vnitřního vybavení kostela se dochovalo málo: kostel do roku 1945 působil úplně jinak, neboť byl vybaven dřevěnými emporami. Dochovaly se

však např. náhrobní kameny v podlaze kostela, většinou patřící administrátorům poutního kostela, převážně členům cisterciáckého řádu, z let 1770–1838: pohřben je zde např. Antonius Buk ze Swinjarnje, v pořadí šestý duchovní správce Róžantu (1770–1793), Thadaeus Patzak z Čech (1835–1838) nebo Tecelin Mět z Kukowa (1759–1835, v Róžantu působil 1816–1822), který studoval v Chomutově a Praze, působil jako duchovní v Nowé Calí a Róžantu, kde vynikl jako srbský kazatel. Mět sepsal řadu lužickosrbsky psaných děl převážně náboženského obsahu a určených pro školní mládež, jejichž vydání sám připravil. Především přeložil do srbstiny velmi oblíbený spis Tomáše Kempenského *De imitatione Christi* (Wot kročenja za Chrystusom, 1823), zabýval se srbským pravopisem a také výukou dětí v mateřském jazyce. Jeho *Katechismus teje křescanskeje serbskeje wučby* (Budyšin 1809) použil biskup Franc Jurij Lok (1751–1831) za základ lužickosrbské náboženské výuky. V rózantském poutním kostele jsou pohřbeni také sekretáři kláštera Mariiny Hvězdy Felix August Heink ze Zhořelce († 1821) a Karl Heinrich Lob z Lehnice († 1798), pod jejichž vedením byl vystavěn kostel a administratura v dnešní podobě.



Kostel v Róžantu (foto archiv)

Varhany do kostela dodala drážďanská firma bratří Jehmlichů. Postranní oltáře jsou zasvěceny sv. Josefovi a sv. Anně. Moderní křížovou cestu vytvořil dr. Georg Nawroth ze Zhořelce, přičemž většina novodobého vybavení se snaží v novobarokním stylu souznít s architekturou kostela.

V sousedství kostela stojí budova administratury z poloviny 18. století, kde v letech 1974–2006 působil cisterciácký převorát, navazující na tradice oseckého kláštera. Zanikl smrtí Ubalda Kansyho, posledního zdejšího cisterciáka. V současné době – po krátkém působení jednoho benediktinského mnicha a dramatickém odchodu heiligenkreuzského cisterciáka Iränea Krause na začátku roku 2012 – nemá místo bohužel samostatného duchovního správce.

Za pozornost samozřejmě stojí ještě mariánský léčivý pramen, nad nímž nechala první kamennou kapli zřídit abatýše Klára Trautmannová (původem z Chomutova) roku

1766. Dnešní studniční stavba pochází z roku 1909.

Róžant tvoří – slovy Evy Schmidtové z padesátých let 20. století – spolu s klášterem Mariinou Hvězdou srdce a duši katolické lužickosrbské krajiny a kulturní, náboženské a duchovní centrum katolických Srbů. Věřme, že se jej podaří v jeho kráse zachovat i dalším pokolením.

Výběr z literatury

Romuald DOMAŠKA, *Tysac lět hnadowne městno Róžant*, Drežďžany 1928

Alfons FRENZEL, *Rosenthal. Město tróšta – Róžant rjany*, Bautzen 1998

Měrćin SALOWSKI, *Na slědach biskopa Bena. Wobrazy z katolskich Serbow*, Budyšin 1993

Eva SCHMIDT, *Die Zisterzienserinnenabtei St. Marienstern und die Wallfahrtskirche zu Rosenthal*, Leipzig 1959

Siegfried SEIFERT, do serbštiny přenjesl A. FRENCL, *Wallfahrtskirche Rosenthal*, Kunstführer Nr. 2372, Regensburg 1999

Jan ZDICHYNEC, *Vir clarus verbô, et calamô. Jacobus Xaverus Ticinus*, pozapomenutá postava barokní historiografie, in: *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, redd. Luděk Březina – Jana Konvičná – Jan Zdichynec, Praha 2006, s. 599–622

## DIVADLO



### Plánovaná premiéra pozapomenuté Fibichovy opery o vyvrácení arkonské božnice a zkáze slovanských Ránů

Pražské Národní divadlo chystá na 9. a 10. října 2014 premiéru opomíjeného monumentálního operního diptychu *Pád Arkuna*, ježž na libreto své životní lásky Anežky Schulzové složil výsostný český romantik a patrně náš nejortodoxnější wagnerián Zdeněk Fibich (1850–1900). Skladatelovo poslední scénické dílo (prvního uvedení 9. listopadu 1900 se autor již bohužel nedočkal, byl pohřben na pražském Vyšehradě o tři týdny dříve) tvoří jednoaktový prolog *Helga* (děje se na Gunarově sídle v Dánsku v roce 1148) a tragická opera o třech jednáních *Dargun* (odehrává se v Arkoně o dvacet let později).

Námět opery libretistka čerpala z historických a etnografických výpisků dramatika a v letech 1883–1900 prvního ředitele Zlaté kapličky Františka Adolfa Šuberta (1849–1915), vlastního iniciátora díla, jež mělo jak tematicky, tak žánrově obohatit dosavadní domácí hudebně dramatický repertoár Národního divadla. Ve své vzpomínce *Několik rysů k masce Zdeňka Fibicha* (Dalibor 1910) poznamenal: „Okolnosti k tomu vedly, že jsem se stal zevním původou Fibichovy opery *Pád Arkuna*. Pobytv několikrát na ostrově Rují a zabývá se její heroickou dobou slovanskou, vybídl jsem Fibicha, aby si hleděl opatřiti libreto z dějin pádu Arkuna, i dal jsem mu k tomu materiál místní i dějinný, s textem i obrazy ostrova. Fibich, prostudovav materiál, byl jím hned zaujat a vybídl Anežku Schulzovou k sepsání libreta.“ Fibich a Anežka se také na Rujánu v červnu roku 1898 společně vypravili, aby nasáli atmosféru místa svého budoucího díla.

Šubert coby návštěvník okouzlený nádherou rozsáhlého ostrova („knížecí dcery severu, siroby po zhybnulých bohatých“), zajímal se sám o severské ságy o vítězství křesťanských Dánů a Němců nad slovanskými pohany, obývajícimi rozsáhlá území při Baltském moři. Věnoval někdejší slovan-ské oblasti dokonce filologickou rozpravu *Rujana, Wittov, Arkona. O původu a významu těchto jmen* (1898) a pro 1. vydání libreta tiskem (1901) napsal emocionálně podbarvený Úvod (z něj je i výše citovaná poetická charakteristika Rujány), kde mj. píše: „A na skráních této výspy, Baltem líbaných, jako bys četl ty zvěsti o dávné slávě a moci jejích otců – a náhlé tragické zkáze, kterou jako ranou blesku byla ta moc i sláva zasažena a zdrcena. Na obrovských plecích bílé křídové skály pnul se, kraluje všem okolním vodám a celé výspě rujské, chrám Svantovitův. A když klesl v uhel a popel [...], klesla s ním v písek a prach samostatnost Rujany, klesl s ním ve zkázu hrdý a mocný do té doby kmen slovanský, ostrov obývaný – a na místech, zvučících předtím ohlasem zpěvů válečných a výročních slavností Svantovitových, zněly nadále jen teskně dumy lidu osvětleného sice září křesťanství, ale podřatého ranou, z níž prodlením jednoho sta let ušla jemu všechna jeho krev. [...] Pád Arkuna a s ním celé Rujě řadí se k nejúchvatnějším a nejtruchlivějším epopějím: fantazie a slovo básnické utvořily z něho děj a drama pro hudbu, které tuto se podávají znamenými řeči, aby za chvíli vzkypěly životem umění na jevišti.“

Dějinný střet křesťanské víry s pohanstvím symbolizují dvě ústřední postavy: dcera dánského (tedy křesťanského) bojovníka Helga (v hlavní části opery pak její a Dargunova dcera Margit) a arkonský Svantovitův velekněz Dargun. Ten dá před rodinným životem po boku milující ženy raději přednost fanatické službě Svantovítovi. I když Dargunova moc roste, dvacet let po jeho zradě přistává u Rujány dánské vojsko v čele s biskupem Absolonem, jehož provází půvabná schovanka Margit. Za dramatických okolností se setkává se svým nepoznaným otcem Dargunem. Ten je dojat Margitiným zpěvem o tom, že Helga i ve chvílích smrti myslela na něho, a přiznává dceři své otcovství. Margit se pokouší přivést otce ke křesťanství, avšak Dargun cítí úklady cizího Boha, ukřižovaného Krista, snad silnějšího než jeho Svantovit. Mezitím je svatyně zapálena dánským vojskem – Dargun pochopuje, že jeho bůh je poražen a jediný smysl života že spočívá v lásce:

„Já štěstí jsem ti obětoval vše  
a tys mě oklamal. O proklet bud!  
A s tebou všechna velkost kleta bud  
i život sám a síly jeho zdroj!  
Teď, bože mrtvý, tvé jest vítězství!  
(Obrátí se k Margit; vře, bolestně a s hlubokým citem,  
v němž taje celá bytost jeho.)  
Tvá máti, dítě, znala pravdy taj:  
jen v lásce pravý cíl jest života.  
V těch slovech požehnání otce vem!  
(Obejme ji.)  
(Ke svatyni, s divokým zoufáním.)  
A ty se braň, neb padni k nohám mým!“



Sráží Svantovitou sochu k zemi a hyne v plamenech. Jen Margit je zachráněna. Nad troskami zní vítězný chorál *Te Deum laudamus* křesťanských dobyvatelů.

*Pád Arkuna* je vskutku velikou výzvou pro režiséra Jiřího Heřmana, dirigenta Johna Fioreho i pěvce naší první scény (vystoupí např. Jiří Sulženko, Jevhen Šokalo, Dana Burešová, Ondřej Mráz, Eva Urbanová, Aleš Briscean aj.). Je jen na nich, jak nechají závěrečnou scénu vyznít: zda jako rozpačitou a ve své podstatě rozporuplnou oslavu vítězství kříže a civilizace západního typu, anebo jako nelítostné vraždění slovanského obyvatelstva Arkony. Druhá alternativa je nejen bližší historické skutečnosti, nýbrž také promyšleně gradovaným předznamenáním smutného údělu slovanských kmenů na Baltu.

Lze očekávat operní událost sezóny, jíž bude k novému životu vzkříšeno sice v odborné literatuře všemi chválené, avšak scénicky (s výjimkou prologu – ten uvedli studenti pražské AMU v roce 1999) zcela ignorované opus magnum svého tvůrce (naposledy bylo inscenováno v Ostravě roku 1936!), v padesátých letech až nekriticky propagovaného Zdeňkem Nejedlým, a v důsledku toho zejména v posledním půlstoletí – neprávem – přezíraného a podceňovaného. Je už, myslím, na čase podívat se na Fibichův odkaz prizmatem skladatelovy jedinečnosti a geniality a zbavit ho jednou provždy oné nežádoucí, ba dehonestující etikety oblíbené druhdy obávaného akademika.

Marcel Černý

OČIMA Jany Judinyové



### Na potulkách Hornou Lužicou

*Tunajší ľud má šťastnú povahu, za ktorú pravdepodobne vďačí zdravému podnebiu.*

(Christian Nikolaus Naumann, 1790)

Túto charakteristiku obyvateľov Hornej Lužice a napokon aj samotnej krajiny vyslovil nemecký osvietenec básnik, magister filozofie Christian Nikolaus Naumann pred viac ako dvesto rokmi. Autor výroku celkom iste vedel, o čom hovorí. Narodil sa v Budyšíne (v roku 1720), no pochodil prakticky celé Nemecko. Po absolvovaní gymnázia v rodnom meste študoval právo na univerzitách v Lipsku, Rostocku, Lübecku a Hamburgu a filozofiu v Jene. V Hornej Lužici, v Zhorelci (Görlitz), našiel napokon po pomerne turbulentnom živote aj miesto svojho posledného odpočinku. O tom, ako to v súčasnosti na Hornej Lužici vyzerá a či jej obyvatelia sú naozaj takej šťastnej letory, ako naznačuje básnik, sme sa vybrali zistiť osobne v sobotu, 21. júna tohto roku. Našu malú skupinku členov Matice českej a Spoločnosti priateľov Lužice si takmer hneď za česko-nemeckou hranicou vzal pod patronát skúsený sprievodca a obetavý človek, Hornolužičan Jurij Šořta. Bola to správna voľba. Nielenže je pán doktor Šořta Lužický Srb s hlbokým povedomím svojej národnosti, no má aj blízko k českému jazyku a kultúre, keďže pred viac ako 50 rokmi študoval v Prahe a stále dobre hovorí po česky. Nebyť jeho, sotva by sme sa

tak detailne zoznámili s klenotmi Hornej Lužice, ktoré azda nevystupujú na zozname popredných turistických zaujímavostí Saska, to však neznamená, že by nemali svoju historickú hodnotu a že by boli pre návštevníka azda menej atraktívne. Práve naopak. To, čo sme za jeden deň na Hornej Lužici videli, možno považovať bez preháňania za perly. Perly skryté v útrobach Lužice.

### Wutrobnje witajće w Hornjej Łužicy! – Srdečne vitajte v Hornej Lužici!

Horná Lužica je prihraničná oblasť, ktorá leží v susedstve troch krajín: Českej republiky, Nemecka a Poľska. Najväčšia časť Hornej Lužice prináleží slobodnému štátu Sasko. Jej hranice prebiehajú na východe pozdĺž rieky Nisy, na severe medzi mestami Wojerecy (Hoyerswerda) a Łuta (Lauta) a na juhu približne po hranici s Českou republikou. Centrom Lužice je mesto Budyšin (Bautzen), najväčším mestom je Zhorelec (Görlitz).

Hornú Lužicu obýva približne 780 tisíc obyvateľov, z toho asi 20 tisíc hovorí po lužicko-srbsky. V dôsledku lužickosrbského, českého, saského a sliezskeho vplyvu sa tu v toku storočí zrodila nesmierne bohatá a svojrázna kultúra. Niet divu, že všetky zmienené etniká a určite aj ďalšie, o ktorých najlepšie vedia dejiny, mali odpradávna záujem o tento región. Lebo Horná Lužica má doslova všetko, čo si človek môže priať. Lúče slnka hladkajú lány zlatistého obilia, ktoré sa tiahnu, kam len oko dovidí, ich jednoliatosť kde-tu prerušujú šťavnato-zelené pásy stromov a kríkov. Na obzore sa kľukatí Hornolužická vrchovina. Cez žirne polia a lúky sa prepletajú potoky a riečky. Zátisia stromov často ukrývajú rybníky, ktoré dodávajú okolitej krajine trocha melancholický, prevlnutý nádych. V krajine zušľachteného stepného charakteru sú ako pestré kvety na lúke roztrúsené osady, dediny a mestá. Pri vstupe do lokalít, kde žije lužicko-srbské obyvateľstvo, nás vítajú dvojjazyčné tabule.

### Slávna minulosť Hornej Lužice – hornolužická hansa

Stvoriteľ v Lužici naozaj nešetřil a nadelil jej zo svojich darov zo všetkého po troche. Nielen dnes, ale aj v stredoveku mal tento región strategický a obchodný význam a svoje hospodárske kvality. Cez Hornú Lužicu viedlo viacero dôležitých obchodných ciest, z ktorých najvýznamnejšia bola Via Regia. Bohatstva a významu Lužice si boli vedomí aj susedia, aj preto sa tento región často stával predmetom ich zisťných záujmov. V 14. storočí sa situácia vyhrotila natoľko, že si šesť bohatých hornolužických miest: Budyšin (Bautzen), Zhorelec (Görlitz, Zgorzelec), Kamjenc (Kamenz), Lubaň, Lubij (Löbau) a Žitava (Zittau) vytvorili zväz na spoločnú obranu svojich obchodných zámerov a na ochranu obchodných ciest, z ktorých profitovali. Vznik hornolužického šestimestia sa datuje do roku 1346. Hornolužická hansa – šestimestie dosiahla najväčší rozkvetu, keď bola pod ochranou cisára Karola IV. Z čias blahobytu doteraz zostali v mestách šestimestia skvostné radnice a meštianske domy,

majestátne kostoly a opevnenia. Všetko spolu vytvára jedinečnú atmosféru, v ktorej sú veľké dejiny Lužice prepletené so súčasnosťou.

### **Minulosť nedávna, nie veľmi slávna, no stále aktuálna**

Náš sprievodca hornolužickými krajinami, pán Šořta, nám cez výklad o jednotlivých pamiatkach umožnil nahliadnuť aj do novšej histórie Hornolužičanov, pričom sa úplne samozrejme vynorili súvislosti so staršími obdobiami, lebo je napokon všeobecne známe, že minulosť, prítomnosť aj budúcnosť spolu navzájom súvisia a sú akoby previazané jedným vláknom. Dozvedeli sme sa, že aj po Lutherovej reformácii v 16. storočí Lužickí Srbi v Hornej Lužici zotrvali prevažne pri katolíckej viere, väčšina nemeckého obyvateľstva Lužice však prijala evanjelickú vieru. Osady Hornej Lužice: Wotrow, Baćoň, Njebjelčicy, Pančicy a ďalšie, zostali katolícke. Do 2. svetovej vojny lužické katolícke deti z okolia chodili do základnej školy v osade Wotrow, kde sa vyučovalo v lužickej srbčine, a nemecké deti zas do nemeckých škôl. Ešte v roku 1940, keď pán Šořta nastúpil do 1. triedy základnej školy v osade Wotrow, v triede bolo len sedem prvákov, on sám, ani žiaden z jeho spolužiakov nevedel po nemecky. Pomery sa však začali prudko meniť. Dostali nemeckého učiteľa, ktorý nehovoril lužickou srbčinou, len po nemecky. Učiteľ im čoskoro zakázal hovoriť rodnou rećou, dokonca aj cez prestávky. Keď žiaci zákaz porušili, nasledoval trest. Tu sa našincovi natíska porovnanie s pomermi na Slovensku v rámci Uhorska na začiatku 20. storočia. V období vlády nacistického režimu v Nemecku lužicko-srbských katolíckych duchovných prenasledovali, väznili a mnohí skončili v koncentračných táborech. Príčiny si režim našiel ľahko, napríklad vyjadrenie sa proti použitiu násilia, útoky na štát a stranu, dušpastierstvo u cudzincov, zajatcov, čítanie encykliky, ktorú režim zakázal, ovplyvňovanie mládeže, ktoré nebolo v súlade s vládnuou ideológiou, pomoc pri úteku, obhajoba práv Lužických Srbov. S útlakom lužických duchovných v časoch fašistického režimu sme sa podrobne zoznámili na výstave s názvom Katolícki duchovní za čias nacistického režimu, ktorá bola nainštalovaná vo farskom kostole v obci Radwor (Radibor). Napočítali sme dvanásť lužických kňazov, ktorí boli prenasledovaní nacistickým režimom, z nich kňaz Alojs Andricketi (1914–1943), pochádzajúci z Radwora, zomrel v roku 1943 v koncentračnom tábore Dachau, bol blahorečený v roku 2011. Nacistický režim sa všemožne snažil o odnárodnenie Lužických Srbov. Postupovalo sa podľa osvedčeného vzorca: lužických farárov a učiteľov prekladali do nemeckých oblastí a do oblastí s lužickým osídlením presúvali nemeckých kňazov a učiteľov.

Po 2. svetovej vojne prišlo k väčšej migrácii obyvateľstva a do oblastí, kde Lužičania tvorili voľakedy väčšinu, sa prisťahovalo vo zvýšenej miere nemecké obyvateľstvo. Tento jav bol častý najmä v mestách, príkladom je mesto Kamjenc, ktoré sme tiež navštívili. V súčasnosti sa v týchto mestách znova zväčšuje zastúpenie lužicko-srbského obyvateľstva,

ktoré sem prichádza z okolitých dedín. V dôsledku úbytku obyvateľstva na vidieku v Hornej Lužici však prichádza na druhej strane k zlučovaniu osád a farností. Pretože je všeobecný nedostatok kňazov, stáva sa, že do lužicko-srbských farností je pridelený nemecký duchovný, ktorý nedokáže viesť bohoslužby v ich jazyku.

Teda, hoci je, na šťastie, situácia trocha iná, starosti s udrжанím lužicko-srbského povedomia majú naši priatelia doteraz.

Na Hornej Lužici sme sa vydali doslova po slovanských stopách, ktoré nás v krátkom oblúku viedli od minulosti do súčasnosti. Navštívili sme osady Wotrow (Ostro), Njebjelčicy (Nebelschütz), Baćoň (Storcha), Radwor (Radibor) a mesto Kamjenc (Kamenz), všetko osídlenia, kde žili a dodnes žijú Lužickí Srbi. Miléniový pomník – súsošie sv. Cyri-la a Metoda pri Baćoňe zhmotňuje jasné a vedomé prihlásenie sa Lužických Srbov k slovanstvu.

### **Wotrow (Ostro)**

je samostatná osada, v ktorej všetci obyvatelia hovoria po lužicko-srbsky. Uprostred obce stojí katolícky kostol sv. Bena z roku 1722, vystavať ho dal biskup Jakub Wóski. Kostol je obklopený cintorínom s náhrobkami, na ktorých sú napospol lužicko-srbské nápisy, na ňom svoj večný sen sníva lužicko-srbský básnik, dramatik a prozaik Jakub Bart-Ćišinský (1856–1909). Písal výhradne v svojom rodnom jazyku – hornolužičtine. Udržiaval kontakty s českými spisovateľmi, najmä s Jaroslavom Vrchlickým. Bart-Ćišinský bol kňaz-rebel, preto aj takmer celý život zostal kaplánom. Keď zomrel, farníci mu postavili najskôr len jednoduchý náhrobný kameň s anjelom, až po 60 rokoch mu nainštalovali pamätník s reliéfom hneď pri vstupe do kostola svätého Bena.

### **Kamjenc (Kamenz)**

V hornolužičtine mesto na menšom kameni užíva dnes často aj prídomek Lessingovo mesto. Je tomu tak preto, lebo v Kamjenci sa v roku 1729 narodil osvietencky básnik, filozof a dramatik Gotthold Ephraim Lessing (zomrel v 1781 v Braunschweigu). Lessingova babička bola Lužická Srbka, otec pôsobil v Kamenci viac ako 50 rokov ako evanjelický kňaz.

Dnes v Kamenci žije približne 17 tisíc obyvateľov a je potešiteľné, že v posledných rokoch sa tu znova začal zväčšovať podiel Lužičanov. V meste sú dva význačné kostoly: kostol svätej Anny a svätej Márie. Kostol sv. Anny v súčasnosti slúži ako sakrálna múzeum, je starostlivo zreštaurovaný zvonka aj zvnútra, pri čom je viditeľná snaha zachovať čo najviac prvkov z pôvodnej architektúry. Kostol svätej Anny bol kláštorný kostol, no po nástupe reformácie, približne v 60. rokoch 16. storočia, bol kláštor zrušený a kostol odovzdali evanjelickému lužicko-srbskému obyvateľstvu. Bohoslužby v hornolužičtine sa tu konali ešte na začiatku 20. storočia,

potom boli nahradené nemeckými. V súčasnosti sa v Kamjenci už neodbavujú bohoslužby v lužickej srbčine. Kostol svätej Anny doslova hýri prekrásne vyrezávanými drevenými oltármi zo začiatku 16. storočia. Mnohý návštevník iste zatúži posadiť sa do drevených ručne vyrezávaných a maľovaných lavíc: dvojsedadiel a trojsedadiel zo 17. storočia. Sú zachované v pôvodnom stave; ako súčasť kombinovaného erbu sme našli aj znaky českého kráľovstva.

Neskoro gotická stavba kostola sv. Márie z rokov 1275–1480 stojí na Lessingovej ulici, Lessingovej vari preto, lebo práve v tomto chráme v roku 1729 pokrstili priekopníka nemeckého osvietenstva. Už z diaľky láka k návšteve kostola neskorobaroková 63 metrov vysoká veža. Chrám je veľmi komplikovane stavaný, ide o štvorloďový halový kostol, ktorému dominuje hlavný neskorogotický vyrezávaný oltár z roku 1519, pod ním je pôsobivá vyrezávaná Posledná večera so všetkými apoštolmi (na rozdiel od kostola sv. Anny, kde v zastúpení apoštolov chýba Judáš); čo je pozoruhodné, na Poslednej večeri u sv. Márie sú zastúpené aj zvieratá: tučná biela myška a psík, pravda, v dostatočnej vzdialenosti od seba. Vo víťaznom oblúku pred vstupom do svätyne je nainštalovaný masívny kríž a nad ním defilé apoštolov. Takéto inštalácie nie sú v nemeckých kostoloch bežné, podobne ako v slovenských a českých zemiach. Na Slovensku možno vidieť inštaláciu ukrižovania napríklad v drevenom kostolíku sv. Františka z Assisi v Hervartove a v niektorých kostoloch na Spiši. Skvostom kostola sv. Márie je pôvodné gotické sanktuárium a pôvodné kamenné sedadlá pre cirkevných hodnostárov; kazateľnica kameneckého remeselníka Andreasa Dresslera je zas symbolom kresťanskej znášanlivosti, lebo je darom katolíckeho starostu evanjelickému chrámu. Kostol sv. Márie je dodnes funkčný, konajú sa tu tak bohoslužby ako aj koncerty.

Na kameneckom hlavnom námestí stojí pôsobivá radnica z červených tehál a s vežou a luxusný hotel Zlatý jeleň, hotel ako jediná budova vraj zostal úplne ušetrený pri veľkom požiari, ktorý zachvátil mesto v roku 1842.

Hoci sa v Kamjenci nezachoval Lessingov rodný dom, mesto svojim slávnym rodákom doslova žije. V roku 1936 dalo postaviť Lessingovo múzeum, v blízkosti ktorého je busta básnika a parčík so stĺpom, na ktorom si návštevníci môžu prečítať Lessingove výroky a odporúčania do života. Mnohé sú platné doteraz a mohli by sme si ich aj vziať k srdcu. Vari možno niečo namietat voči: *Radosť a potešenie sú rovnako dôležité ako práca. Nič nie je naozaj veľké, čo nie je pravdivé.*? Na pamiatku veľkého osvietenca sa v Kamjenci každý rok koná festival a pod osvietencovou záštitou sa udeľujú rôzne ceny, napríklad Lessingova cena za preklad, za kritiku a ďalšie.

### Njebjelčicy (Nebelschütz)

Červený barokový kostol sv. Martina z 18. storočia a cintorín v Njebjelčiciach sa vyznačujú nielen zaujímavou architektúrou, vari ešte známejšie sú tým, že sú zástavkami počas

veľkonočných jász Lužických Srbov. Približne od konca 15. storočia pretrvávajú na veľkonočnú nedeľu v Lužici zvyk, že si určité dve (párové) obce oznamujú radostnú zvesť zmŕtvychvstania Krista. Muži oblečení v čiernych zvrchníkoch, s cylindrami na hlave, vyrazajú na slávnostne ozdobených koňoch odovzdať radostnú zvesť obyvateľom partnerskej obce. Partnerom Njebjelčíc je osada Wotrow. V časoch svojej mladosti sa na veľkonočných jazdách zúčastňoval aj náš sprievodca pán Šořta. S iskrou v oku si zaspomínal, že jeho rodina síce nevlastnila kone, ale zato susedia mu veľmi ochotne ponúkli jedného zo svojich vlastných, pretože účasť na týchto križiackych jazdách bola a je doteraz považovaná za veľkú česť. Trojhodinovú jazdu z Wotrowa do Njebjelčíc (aj s prestávkami) zvládol údajne bez úhony aj napriek tomu, že sa predtým neučil jazdiť na koni. Veľkonočné jazdy sa doteraz konajú medzi vybranými obcami na Hornej Lužici a sú aj v centre pozornosti cestovných kancelárií. Vzhľadom na vek sa pán Šořta už nezúčastňuje veľkonočných jász, dnes uprednostňuje skôr procesie na sviatok Božieho tela, ktoré si lužicko-srbské osady (aj Njebjelčicy) organizujú spoločné. Na rozdiel od našich krajov na procesiách Božieho tela sa v Lužici zúčastňujú dievčatá – družičky oblečené v miestnych krojoch. Z Njebjelčíc tohto roku vyslali do spoločnej procesie asi dvadsať družičiek.

### Osada Baćoń pod ochranou slovanských svätcov

Centrom Baćońa (Storcha) je kostol Srdca Ježišovho, v ktorom napravo od hlavného oltára nájdeme pôsobivé súsošie sv. Cyrila a Metoda, bližšie k oltáru sochu lužicko-srbského svätca sv. Bena s kaprom, ktorý v ústach zvierá kľúč. Všade bolo ešte vidieť pozostatky výzdoby po procesiách na sviatok Božieho tela.

V blízkosti Baćońa stojí na jednej z jakubských ciest do Compostely impozantný Miléniový pomník. Ide o súsošie sv. Cyrila a Metoda, ktoré dali v roku 2000 postaviť katolícki Lužickí Srbi s podporou obyvateľov dvojjazyčnej Lužice ako znak svojej vďaky za dar kresťanskej viery. Zároveň tým veľmi pôsobivo vyjadrili svoju spolupatričnosť k Veľkej Morave a slovanstvu vôbec. Svätci stoja akoby na mohutnom oltárnom kameni, ktorý symbolizuje Ježiša Krista ako základ kresťanskej viery. Priestranstvo pred pomníkom je posiate väčšími aj menšími kameňmi, z ktorých vyčnievajú naklonené kríže. Pripomínajú, že mnohí poslovia viery zanechávali podobné kamene a kríže ako znak viery. Jediný pomník sv. Cyrila a Metoda na nemeckej pôde stojí vďaka Spolku sv. Cyrila a Metoda z Budyšina (Towarstwo Cyrila a Metoda). Umelecké stvárnenie uskutočnil akademický maliar Dobrosław Baginski z Lublinu.

### Radwor (Radibor)

je stará obec, kde sa okrem novšieho farského kostola nachádza skutočný skvost – malý gotický kostol z roku 1489 (na mieste pôvodného z roku 1270). Vnútro kostolíka skrýva gotické sanktuárium z roku 1519 od lužického sochára

Wolffa Hrabischa, ale tiež viacero pôsobivých výtvorov na daných miestnych umelcov.

Naplnení duchovným a prírodným bohatstvom Hornej Lužice môžeme záverom azda úplne oprávnene spolu s Handrijom Zejlerom, autorom národnej hymny Lužických Srbov Rjana Ľužica, konštatovať: *Rjana Ľužica, spravna, přečelna, ... mojih zbóžnych sonow raj, swjate su mi twoje hona!*

*Krásna Lužica, poctivá, priateľská, ... raj mojih šťastných snov, posvätné sú mi tvoje nívy!*

*Autorka je členka SPL ze Slovenska, žurnalistka a prekladateľka, a spoločne s ďalšími členy SPL se 21. 6. zúčastnila výletu do Lužice pořídaného Maticí českou.*



Členové SPL na výlete u pomníku Cyrila a Metoděje v Lužici (foto Hynek Oberhel)

## ZÁPISNÍK



Vážení a milí členové Společnosti přátel Lužice,

předsednictvo Společnosti by chtělo shromáždit co nejpodrobnější **informace o Lužických Srbech a jejich potomcích, kteří žijí v současné době v České republice**. Cílem je zapojení SPL a lužickosrbské problematiky do různých

aktuálních projektů věnovaných historické paměti (Paměť národa, Post bellum atd.). Každý svědek a pamětník života a působení Lužických Srbů v Československu, respektive v České republice, je pro nás nesmírně důležitý. Každý podnět či upozornění z Vaší strany je pro nás mimořádně významný. Informace a zejména kontakty na konkrétní osoby prosíme, zasílejte na [luzice@luzice.cz](mailto:luzice@luzice.cz).

V letošním roce si připomínáme 115. narozeniny a 40 let od úmrtí lužickosrbského novináře Jurije Wičaze, který působil v Československu a je pochován na Olšanských hřbitovech. SPL nyní vyvíjí snahu o adopci jeho hrobu. Ten je v žalostném stavu, proto má SPL v plánu hrob upravit a zajistit tak tomuto významnému Lužickému Srbovi důstojné místo odpočinku. Dovolujeme si vás proto **požádat o sponzorský dar s konkrétním účelem, tedy na renovaci hrobu Jurije Wičaze**, přičemž celkové náklady předpokládáme do 10 000 Kč.

Dále vás chceme upozornit, že z důvodu letních prázdnin bude v měsíci srpnu uzavřena Hórnikova knihovna, na vaši návštěvu se těšíme zase v září, nová otevírací doba bude upřesněna. Zároveň dochází k obměně týmu, který pod vedením knihovnicka Martina Boukala v knihovně pracuje, proto uvítáme **zájemce o spolupráci, který by v knihovně pomáhal** a v případě potřeby mohl knihovníka v otvíracích hodinách zastupovat.

I nadále platí výzva předsednictva, aby členové poskytly své **aktualizované kontaktní údaje, především telefon, e-mail** a případně kontakt na sociálních sítích. Od června 2014 předsednictvo využívá ke komunikaci s členstvem e-mailové pozvánky, což se setkalo s pozitivním ohlasem.

Předsednictvo SPL se rozhodlo, že počínaje červencem roku 2014 se bude scházet vždy **první pátek v měsíci od 18 hodin** v Lužickém semináři. Protože by rádo navázalo bezprostřednější kontakt s členy SPL, ustanovilo, že **první část schůzí bude vždy VEŘEJNÁ** (od 18,00 do 18,30 hodin). Každý člen SPL, který má jakékoli náměty či připomínky k fungování předsednictva i celé společnosti, je srdečně zván.

Děkujeme vám za spolupráci a těšíme se na setkání s vámi!

**Předsednictvo SPL**

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, [www.luzice.cz](http://www.luzice.cz), tel. 234 813 146, za finanční podpory ministerstva kultury ČR ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakční rada: výkonná redaktorka Lucie Janovská Kolarovičová, Řetězová 8, 110 00 Praha 1, [lucie\\_kolarovicova@centrum.cz](mailto:lucie_kolarovicova@centrum.cz); zástupkyně vedoucí redaktorky: Eliška Papcunová, [luzice@luzice.cz](mailto:luzice@luzice.cz); členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Jan Zdichynec.

Roční předplatné: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasilání: Klára Poláčková, Habartická 1a, 190 00 Praha 9, [polackova.klara@seznam.cz](mailto:polackova.klara@seznam.cz), tel. 607 588 684.

Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor.

MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.